

Cézanne ur tiden

Nationalmuseum verkar att ha otur med timingen av sin Cézanne-utställning som öppnade i oktober och pågår in i januari. Att döma av sidokommentarer i DN så är han inte rätt just nu. Torr, otidsenlig, patriarkal, okroppslig. Ja, vem bryr sig om Cézanne?

Kulturflisor

Står han för gammaldags kvaliteter, som är ointressanta i dagens konstvärld, där idén betyder mer än genomförandet? "Konsten är en med naturen parallell harmoni", citerar Ulf Linde Cézanne i essän i utställningskatalogen. Lindes essä är en anledning att införskaffa ett exemplar. En annan är färgreproduktionerna. I övrigt är katalogens föredömligt saklig, faktarik och träkig. Den lyfter först när Linde börjar vrida och vända på fenomenet Cézanne. Han förklarar ingenting, snarare monterar han ner alla tänkbara förklaringar. Det röte inte sättet att anlägga färgen, inte någon på förhand utformad teori. Han ville måla alltings jungfrulighet, skriver Linde, före tankens omformning av det sedda. Han pekar på hur konstnären får det orimliga (landskapets proportioner, en gammal kvinnas axel, de uppbrutna perspektiven) att te sig fullständigt rimligt. Cézanne avbildade inte naturen, han skapade en parallell verklighet.

Porträtt av hustrun

Nationalmuseum visar fyrtio-talet verk: porträtt, landskap, badande och stilleben. Porträtten är främst av hustrun Hortense. Det är inte själen som intresserar Cézanne, hans fruktstillben utstrålar ungefär lika mycket personlighet. Det senaste och vackraste porträttet, *Madame Cézanne i växthuset*, är unikt både för sin graciösa lätthet och för vemodet i hennes ansikte. Kan-ske minns hon sin ungdom, hon var över 40 år när bilden målades, eller minns mannen den unga kvinnan bakom de medelålders dragen. Kanske anade han på samma sätt den äldre kvinnan i det tidigaste porträttet, målat 1877, som tillhör Nationalmuseum.

I en sidokorridor visas verk av svenska konstnärer som påverkats av Cézanne – från Ivan Agueli till Lennart Rodhe.

Det finns ett ursinne i de krängande bildplanen i Cézannes målningar. "Låt inte avskräcka er av det till synes otidsenliga. Det är det som är själva poängen med Cézanne."

MARGARETA RYE

Kampen mellan rättor och superrättor

Finn Norgrens berättelse om tiden i Bosnien anmelds av Svante Folin.

I Bosnien gråter Jesus medan djävulen skrattar. Det jugoslaviska sammanbrottet är ett ståbad, som få filantroper klarar utan bestående men. Trots tappra försök att tvinga in ett "allas krig mot alla" i en moralisk referensram med serbiska skurkar och muslimska martyrer, är det ett faktum att flertalet är antingen *rats* eller *superrats*, vilket inte hindrar att de samtidigt är mer eller mindre drabbade.

Politik

Finn Norgren
Får man tycka om serber?
Fischer, 1997

Det varma kriget, som tillfälligt avbröts av Daytonavtalet, resulterade i omkring 200 000 döda och två miljoner flyktingar i ett relativt civiliserat och välmående europeiskt land med goda framtidsutsikter. Det nuvarande kalla krigets temperatur är avhängig massiva, militära insatser i FN:s (det vill säga USA:s) regi – Ifor.

Bosnien är en grym parodi på Balkansyndromet. Serber, kroater och muslimer har delat upp provinsen i enlighet med de styrkeförhållanden som erövringskrig och etnisk rensning etablerat, när freden till krigsherrarnas grämlöse bröt ut. Gränserna är inte fastställda med passare och linjal å la Berlinkongressen utan har fixerat den etniska separeringen – den serbiska enklaven i norr och öst är delad mellan två fiendliga fraktioner; psykopaten (psykiatern) Karadzic i Pale versus den opportunistiska fundamentalisten madame Plavsic i Banja Luka. Kroater och muslimer, intvingade i en antagonistisk koalition, förmodas samarbeta i resten av Kroatien, den så kallade Federationen. Eftersom de inte vill samarbeta är den lika absurda som sannolika lösningen att serber och kroater med tiden ansluter sig till sina respektive hemländer och att muslimerna tillfälligt kommer att tillbe den Allah de inte tror på mitt emellan.

Idealisternas idyll

De politiskt superkorrekta idealisterna bakom Dayton vägrade att acceptera fakta, de hatfyllda grupper som efter förmåga försökt förinta varandra skulle med lock och drag återföras i en multietnisk idyll. Som bekant är ju multikulti det finaste som finns. Det kommer att krävas mycket skjutvapen för att genomföra detta tvångsäktenskap mellan rabiat ovilliga kontrahenter. Balkan är förgiftat av pseudohistoria (serberna yrar fortfarande om slaget vid Trasfalten 1389). Nu förväntas de fiendliga stammarna stryka ett streck över sina pinfärska minnen av krigets groteska illdåd. Kära granne, var det inte du som våldtog och mördade min dotter och såg till att min son blev tuggkasterrad?

Fredens garanten. Slobodan Milosevic, Alija Izetbegovic och Franjo Tudjman applåderar sig själva 1995 i Dayton, Ohio, efter att provisoriskt ha avslutat kriget som krävt 200 000 döda.

Foto: PRESENS BILD

UNHCR, FN:s flyktingkommission ska genomföra detta mirakel. Journalisten Finn Norgren, idag chef för Sveriges Radios utlandskanal deltog i uppbyggnadsarbetet under det första icke-krigsåret. Han har förmedlat sina intryck i boken *Får man tycka om serber?*.

Efter några dagars diffusa FN-indoktrinering i Genève anlände Norgren till platsen för sina tänkta välgärningar. Han informeras genast om att sex miljoner minor är utströdda som konfetti och att han därför alltid bör kissa mot bilen, aldrig mot vägkanten. Två höga ryska officerare bröt mot regeln, pinkade i diket och sprängdes i bitar.

Ovälkomma flyktingar

FN vill att alla flyktingar ska flytta hem, dit där de bodde innan de blev ivägkörda. Detta är angeläget, inte minst därför att de länder som tagit emot dem – Tyskland, Sverige med flera – är ivriga att bli av med dem. Problemet är att de återvändande finner sina hem utplånade eller ockuperade och är ovälkomna över en skala från mobbing till likvidering.

Norgren och hans kolleger på plats ska svara på FN-byråkraternas tusen, övervägande absurda, frågor om läget i X eller Y. De är bland annat mycket intresserade av vad frimärken kostar. De som jobbar på FN:s huvudkontor saknar begrepp om det verkliga läget och ignorerar sådant som att Bosnien nyligen härjats av ett förödande inbördeskrig.

En tredjedel av frågorna är omöjliga att ställa, eftersom ingen bosnier kan förstå dem, en tredjedel skulle vara en grov förolämpning mot olyckliga och utsatta människor och en tredjedel är redan besvarade.

Rapporterna får varken innehålla analys eller obehövliga slutsatser utan bara tonvis av disarparata fakta, som sedan sorteras enligt en uppjord mall. Rapporterna skickas till överordnade centralbyråkrater som censurerar, redigerar och skriver om dem. När de efter oändliga om och men i stympt och förvirrad skick publiceras är de i bästa fall inaktuella.

**Som plåster på såren
tjänar hjälparfäret
40-50 000 kronor
netto i månaden.
Den lokala läkarlönen
är 350 kronor.**

Den uppsvullna FN-byråkratin tvingas då och då att försöka motivera sin existens. Karriärsugna pårbärrare slås om att lämna Genève för att tjäna "fältpoäng" – gärna ett spännande och komfortabelt år i Sarajevo. Som plåster på såren tjänar hjälparfäret 40-50 000 kronor netto i månaden. Den lokala läkarlönen är 350 kronor. Möjligheterna till fiffel med resor och traktementen är goda. Fjäsket inom FN-hierarkin har antagit bysantinska proportioner; när en mandarin ska besöka ett lokalkontor utbryter panik – man städar som besatt, pennor vässas och blomsterarrangemang anskaffas och en darrande personal inställer sig spyknyster med skinnande skor och tänder.

Höjdare som flyktingkommissionarien Sadaka Ogata aviseras av den förtrupp från Genève som anländer för att provlocka hotellsviterna. Norgrens ursprungliga entusiasm förvandlas efter hand till ilska och slutligen resignation över diskre-

pansen mellan bombastisk Dayton/FN-retorik och en hopplös verklighet. I cirkusen ingår massmedia. Uttråkade TV-team sitter på hotel-len och super, djupt beklämda över bristen på blodbad. Minsta gruff väcker vampyrerna till liv och de störtar till scenen för våldsamt, vilka de med sin blotta närvaro hjälper till att provocera.

Under tiden fortsätter folkgrupperna att djävlras med varandra. Den småsinta ondskan saknar gränser – folk tar sig med möda till övergivna hus bara för att öppna vattenkranarna mitt i vintern. Vägarna täcks av den postjugoslaviska favoritgraffitin "Vi ska slakta er, serbiska/kroatiska/turkiska chechniksvin/ustasjasvin/muslimsvin" (stryk det som ej önskas). Författaren summerar:

Det finns just nu inget multietniskt Bosnien att bevara. Det är en dröm, skapad av väsvärldens ledare – i bästa fall för att dämpa sitt eget dåliga samvete, men i första hand för att få ut flyktingarna ur sina egna länder.

Norgren har lärt läxan och förnyar inte sitt feta kontrakt. Bokens stora förtjänst är att den obarmhärtigt avslöjar den av flösler, korruption och ineffektivitet sprängfyllda FN-kolossen. I jämförelse framstår EU-byråkratin som ett under av slimmad rationalitet.

En alienerad Norgren lyssnar med växande förundran på de svenska nyhetssändningarna. En dag har han tur: "Dagen börjar bra. Kenth Pettersson är inte med i morgonekot. Inget beslut har rivits upp om Estonias överläggning. Ingen har upptäckt ett färgämne som är fullkomligt livsfarligt."

Tacka fan för att Bildt är konci-liant.

SVANTE FOLIN